

Ingen kaviteter – utopi?

Universitetet i Bergen (UiB) har internasjonalisering som et av sine hovedmål: «Ingen blir god uten å sammenligne seg med – og lære – av andre». Det var derfor lutter velvilje da Institutt for Klinisk Odontologi, UiB, som eneste tannlegeutdanning i Norge, mottok en invitasjon til et felles nordisk/baltisk seminar for tannlegestudenter i Estland. Av invitasjonen fremgikk det at seks studenter, samt en lærer fra hvert land, ville få gratis reise og opphold den uken seminaret varte. Pengene var skaffet til veie gjennom Nordplus-programmet (et nettverk tilhørende Nordisk Ministerråd, sammen satt av samarbeidende læresteder i de nordiske og baltiske landene). Sammen med deltakerne fra Bergen, deltok derfor studenter og lærere fra tannlegeutdanningene i Vilnius (Litauen), Riga (Latvia), Tartu (Estland), Malmø (Sverige) og Turku (Finland). En uke i april var alle samlet i Tartu – en by som markedsfører seg selv med slagordet «City of good thoughts». Og når sant skal sies – slik føltes det også. Tartu er Estlands kulturelle og intellektuelle sentrum. Byen er ytterst sjarmerende og har blant annet et universitet som ble grunnlagt i 1632. Tartu var et knutepunkt på handelsruten mellom Euro-

pa og Novgorod i Russland og den bærer fortsatt preg av sin Hansa-fortid. Særlig fascinerende er gamlebyen som er full av eldre arkitektur, håndverksbedrifter og koselige kafeer.

Temaet for seminaret var: *A cavity-free future – is it possible?* Dette er et populært og aktuelt emne for tiden. Formålet er å ta et felles løft for å bekjempe den globale folkesykdommen *karies*. Men, hvorfor brukes benevnelsen *kavitet*sfri og ikke *karies*-fri? Grunnen er at de aller fleste vil få kariøse lesjoner – definert som grader av mineraltap – i løpet av døgnet. Disse vil imidlertid raskt kunne tilhele med adekvate tiltak (plakkfjerning, fluorbehandling, kosttiltak, salivavurdering). Oppstår det derimot en kavitet som krever fyllingsterapi, får man gjerne et problem som vil følge vedkommende resten av livet. Målet er at alle barn i fremtiden skal leve hele livet uten fylringer i tennene. Vi har nok kunnskap til å bekjempe kavitetsdannelse, men denne kunnskapen må systematiseres og standardiseres internasjonalt – og bringes ut til folket. Seminaret avdekket behovet for nettopp dette: En av studentene kunne fortelle at hennes bror gjennom hele oppveksten hadde antatt at en tann bare hadde to flater – bukkalt og okklusalt!

Mange hevdet at vi må bekjempe den såkalte *dentale fatalisme* for å nå målet om et kavitetfritt samfunn. Med dette menes at både tannhelsepersonell og befolkning må slutte å tenke på kaviteter som en nødvendig konsekvens av naturlig livsførsel. Med tilpassete tiltak kan nemlig kaviteter unngås!

Studentene hadde fått flere oppgaver i «hjem-

Studenter og lærer fra Bergen sammen med seminarets leder Jana Olak (foran).

melekse». Disse skulle utføres før avreise. Blant annet skulle de forberede en oversikt over tannhelseforholdene i sine respektive land: DMFT-tall, organisering av offentlig og privat tannhelsetjeneste, sosiale støtteordninger etc. Under presentasjonen fremkom det blant annet at litauiske barn hadde mest karies. Det ble diskutert om dette kan skyldes selve organiseringen av tannhelsetjeneste. Litauen ble frigjort fra Sovjetunionen i 1990. I sin liberaliseringsiver (dvs. vekk fra statlig kontroll), avsluttet man de regelmessige tannhelsekontrollene av barn og overløt dette til det private initiativ.

I tillegg skulle studentene skrive et engelsk «essay» om gode ideer for bekjempelse av karies. De norske studentene hadde mange «spreke» forslag – for eksempel «pusseapper» for barn, «pussebusser» for institusjonsbeboere, bruk av helseinformasjon/motivasjon på TV, sukkerrestriksjoner, standardiserte motivasjonsprogram i barnehager etc.

Internasjonalt gruppearbeid.

Professor Gunhild Vesterhus Strand fra Bergen var invitert for å holde åpningsforedraget «Teeth for life». Hennes forelesning handlet om hvorfor tenner er viktige – sett fra et livskvalitetsperspektiv og fra et generelt helseperspektiv. Dagene var ellers fulle av foredrag fra de forskjellige deltakerlandene. 1. amanuensis/ overtannlege ved TK Vest, Mihaela Martinussen, holdt to spennende forelesninger: 1) Om Salivas rolle i kariesprosessen – og 2) om Etiologi og forekomst av rotkaries. En usdvanlig interessant forelesning ble presentert av Peter Carlsson fra Sverige. Han har børstet tenner på skolebarn på Seychellene og i Mosambik. I snart 30

år har han arbeidet for WHO med å studere kariesutviklingen i verden. Direkte fra Geneve ga Carlsson en tankevekkende presentasjon om «The rise and fall of dental caries» rundt om i verden. Der sukkerforbruket øker, øker karies. Men, ikke i Norge og en del andre land. Her har sukkerforbruket økt, samtidig som forekomsten av karies har avtatt. Men vi lærte iallefall at det er mange gode grunner til

Studentene hadde forberedt et skolebasert undervisningsopplegg.

å karakterisere karies som en livss-tilssykdom.

Dagene var ellers fullstappet med presentasjoner, gruppearbeid, ekskursjoner til klinikker og museer, besøk på tannlegehøyskolen og motivasjonsforedrag og «performance» i internasjonale skoleklasser. I programmet deltok til og med en lys levende hund. Budskapet var at tannpuss på hund kan være en effektiv «icebreaker» for visse pasientgrupper. Og – da det i tillegg var studentfestival i byen, sier det seg selv at de lyse nettene ble veldig korte.

Tekst og foto: Anne Christine Altenau og Gunhild Vesterhus Strand

Instruksjon i tannpuss for skoleelever.